

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

27. APRILĪ

Nr. 17. (380)

VK(b)P CK AICINĀJUMI

1952. gada 1. Maijā

Lai dzīvo 1. Maijs — darba-
laužu starptautiskās solidaritātes
diena, visu zemju strādnieku brā-
lības diena!

(No VK(b)P CK Aicinājumiem 1952. g. 1. Maijā)

1. Lai dzīvo 1. Maijs — darba-
laužu starptautiskās soli-
daritātes diena, visu zemju strādnieku brālības diena!

2. Brālīgs sveiciens visām tautām, kas cīnās pret agre-
soriem un jauna kara kurinātājiem, par mieru, par demo-
kratiju, par socialismu!

3. Brālīgs sveiciens tautas demokrātijas valstu darba-
laudim, kas sekmīgi ceļ socialismu!

4. Brālīgs sveiciens lielajai ķīniešu tautai, kas sasnie-
gusi jaunus panākumus tautas demokrātiskās Ķīnas celt-
niecībā!

Lai dzīvo Ķīnas un Padomju Savienības tautu nesatricī-
nāmā draudzība — varens spēks cīņā par mieru visā
pasaulē!

5. Brālīgs sveiciens virišķīgajai korejiešu tautai, kas
varonīgi aizstāvē savu brīvību un neatkarību cīņā pret
ārzemju iebrucējiem!

6. Sveiciens Vācijas demokrātiskajiem spēkiem, kas cīnās
pret noziedzīgajiem plāniem pārvērst Rietumvāciju par
imperialistiskās agresijas bāzi Eiropā!

Par vienotu, neatkarīgu, demokrātisku, miermīlīgu Vā-
cijas valsti!

7. Sveiciens cildenajiem Dienvidslāvijas patriotiem, kas
ved atbrīvošanās cīņu pret Tito un Rankoviča kļīķes fašis-
tisko režīmu, par savas Dzimtenes neatkarību no impe-
rialistiem!

8. Sveiciens japāņu tautai, kas virišķīgi cīnās pret
ārzemju okupāciju, par savas Dzimtenes atjaunošanu un
neatkarību, par miera saglabāšanu!

9. Lai dzīvo Anglijas, Amerikas Savienoto Valstu un
Padomju Savienības tautu draudzība viņu cīņā par kara
novēršanu un stingra miera nodrošināšanu visā pasaulē!

10. Visu zemju darba-
laudis! Miers tiks saglabāts un
nostiprināts, ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās
rokās un aizstāvēs to līdz galam! Stipriniet tautu vienību
cīņā par mieru, vairojiet un saliedējiet miera piekritēju
rindas!

11. Miera piekritēji visā pasaulē! Atmaskojiet un iz-
jauciet imperialistisko agresoru noziedzīgos plānus, neļau-
jiet kara kurinātājiem ievēlēt melu tīklā tautas masas un
ieraut tās jaunā pasaules karā!

12. Lai dzīvo Padomju Savienības ārpolitika — miera un
drošības, tautu līdztiesīguma un draudzības politika!

13. Slava Padomju Armijai un Jūras Kara Flotei, kas
sarga mieru un mūsu Dzimtenes drošību!

14. Padomju karavīri! Neatļaidīgi kāpiniet savas mili-
tarās un politiskās zināšanas, izkopt savu kaujas māku!
Stipriniet Padomju Savienības Bruņoto Spēku varenību!

15. Lai dzīvo padomju robežsargi — mūsu Dzimtenes
svēto robežu modrie sargātāji!

16. Padomju Savienības strādnieki, zemnieki un inteli-
ģence! Cīnieties par mūsu lielās socialistiskās Dzimtenes
ekonomikas un kultūras jaunu, varenu augšupeju, par Pa-
domju valsts varenības tālāku pieaugumu! Plašā izvērsiet
socialistisko sacensību par 1952. gada tautas saimniecības
plāna pirmstermiņa izpildi!

17. Padomju Savienības darba-
laudis! Drošāk ieviesiet
visās tautas saimniecības nozarēs zinātnes un tehnikas sa-
sniegumus un pirmrindnieku pieredzi! Kāpiniet darba
ražīgumu, uzlabojiet produkcijas kvalitāti un pazeminiet
tās pašizmaksu! Taupiet izejvielas, kurināmo, materiālus
un elektroenerģiju!

18. Padomju Savienības darba-
laudis! Sekmīgi cel-
dami dižās celtnes pie Volgas un Dņepras, pie Donas un
Amudarjas, dosim jaunu ieguldījumu komunisma celt-
niecībā!

19. Ogļrūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un
techniķi! Paplašiniet un uzlabojiet ogļu ieguves mecha-
nizāciju! Ātrāk un labāk celiet jaunas šahtas! Dosim vairāk
ogļu tautas saimniecībai!

20. Naftas rūpniecības strādnieki un strādnieces, inžen-
ieri un techniķi! Paātriniet dziļurbumu urbānu, ātrāk
apgūstiet jaunās naftas atradnes! Straujāku tempu jaunu
naftas ieguves uzņēmumu un pārstrādāšanas rūpniecības
celtniecībā! Vairāk augsta labuma naftas produktu socialis-
tiskajai saimniecībai!

21. Melnās un krāsainās metalurģijas strādnieki un
strādnieces, inženieri un techniķi! Labāk izmantojiet ražo-
šanas jaudas un mehānismus, uzlabojiet ražošanas tech-
noloģiju, ieviesiet labākās darba metodes! Nepārtraukti
palieliniet čuguna, tērauda, vīlmējumu un krāsaino metālu
ražošanu!

22. Elektrostaciju strādnieki un strādnieces, inženieri un
techniķi! Ātrāk laidiet darbā jaunas enerģētikas jaudas!
Plašāk ieviesiet jaunāko tehniku! Nepārtraukti apgūda-
jiet tautas saimniecību ar elektroenerģiju!

23. Mašīnbūves uzņēmumu strādnieki un strādnieces,
inženieri un techniķi! Ātrāk apgūstiet un palieliniet jaunu,
uzlabotu mašīnu, aparātu un iekārtu ražošanu! Apgūda-
jiet tautas saimniecību ar jaunāko tehniku!

24. Automobilu un traktoru rūpniecības strādnieki un
strādnieces, inženieri un techniķi! Plašāk ieviesiet ražo-
šanā jauno tehniku, cīnieties par metāla taupīšanu, uzla-
bojiet ražojamo mašīnu kvalitāti! Dosim valstij vairāk
automobiļu un traktoru!

25. Ķīmiskās rūpniecības strādnieki un strādnieces, in-
ženieri un techniķi! Uzlabojiet ražošanas metodes, paze-
miniet produkcijas pašizmaksu! Palieliniet ķīmisko pro-
duktu ražošanu, paplašiniet to sortimentu un uzlabojiet
kvalitāti!

26. Kuģu būvniecības strādnieki un strādnieces, inženieri
un techniķi! Ātrāk nododiet ekspluatācijā jaunus kuģus,
paaugstiniet kuģu būves kvalitāti! Radīsim varenu Pa-
domju lielvalsts floti!

27. Strādnieki un strādnieces, inženieri un techniķi-
celtnieki! Plašāk ieviesiet celtniecības industrialās meto-
des! Pazeminiet celtniecības izmaksas un paaugstiniet tās
kvalitāti! Ātrāk nododiet ekspluatācijā uzņēmumus, dzi-
vokļus, kultūras un sadzīves iestādes!

28. Būvmateriālu rūpniecības strādnieki un strādnieces,
inženieri un techniķi! Visiem līdzekļiem palieliniet būv-
materiālu ražošanu komunisma celtnēm, rūpniecības un
dzīvokļu celtniecībai! Apgūstiet jauna veida materiālu
masveida ražošanu, pilnīgi izmantojiet tehniku!

29. Mežu, kokapstrādāšanas un papīrrūpniecības strādnie-
ki un strādnieces, inženieri un techniķi! Uzlabojiet mecha-
nismu izmantošanu un darba organizāciju mežu cīsmās
un pludināšanā! Nemītīgi kāpiniet darba ražīgumu! Dosim
valstij vairāk kokmateriālu, mēbeļu un papīra!

30. Vieglās rūpniecības strādnieki un strādnieces, in-
ženieri un techniķi! Paplašiniet masu patēriņa preču sorti-
mentu! Taupiet izejvielas, paaugstiniet produkcijas kvali-
tāti un pazeminiet tās pašizmaksu! Vairāk audumu, apavu,
apģērbu, trikotāžas un citu preču iedzīvotājiem!

31. Pārtikas, gaļas un piena rūpniecības darbinieki! Pa-
lieliniet augstas kvalitātes pārtikas produktu ražošanu!
Vairāk cukura, taukvielu, gaļas, piena un citu produktu
iedzīvotājiem!

32. Zivju rūpniecības darbinieki! Palieliniet zivju no-
zveju, paaugstiniet ražojamās produkcijas kvalitāti un
paplašiniet tās sortimentu! Labāk izmantojiet zvejas floti
un rīkus!

33. Vietējās rūpniecības un ražošanas kooperācijas dar-
binieki! Ražojiet vairāk plaša patēriņa preču no vietējām
izejvielām! Pazeminiet izstrādājumu pašizmaksu, paaug-
stiniet to kvalitāti! Labāk apkalpojiet darba-
laužu sadzīves vajadzības!

34. Padomju ģeologi! Drošāk ieviesiet ģeoloģiskos dar-
bos zinātnes sasniegumus un pirmrindnieku pieredzi! Ātrāk
atklājiet mūsu Dzimtenes dziļu neizmējamās bagātības!

35. Dzelzceļa transporta darbinieki! Palieliniet pārva-
dājumu apjomu un pazeminiet to pašizmaksu! Precīzi
ievērojiet vilcienu kustības grafiku! Kāpiniet lokomotīvu
vidējo noskrējiena diennakti, paātriniet vagonu apgro-
zību, uzlabojiet ripojošā sastāva un ceļu remonta kvalitāti!
Paātriniet dzelzceļu būves tempu! Labāk apkalpojiet pa-
sažierus!

36. Jūras un upju flotes darbinieki! Organizējiet ostu un
kuģu pietārtu precīzu darbu, nodrošiniet flotes kustību
pēc grafika! Paātriniet kuģu apgrozību, palieliniet pār-
vadājumu apjomu un pazeminiet to pašizmaksu!

37. Sakaru darbinieki! Papildiniet sakaru tehniku, uz-
labojiet pasta, telegrāfa, telefona un radio darbu! Uzla-
bojiet iedzīvotāju apkalpošanas kulturu!

38. Lauksaimniecības darbarūki! Cīnieties par visu lauk-
saimniecības kultūru ražības tālāku paaugstināšanu, par
sabiedriskās lopkopības vispusīgu attīstību! Radīsim pār-
tikas pārpilnību iedzīvotājiem un izejvielu pārpilnību
rūpniecībai!

39. Kolchoznieki un kolchoznieces, MTS un padomju
saimniecību strādnieki un strādnieces, lauksaimniecības
specialisti! Priekšzīmīgi veiksim pavasara sēju un citus
lauksaimniecības darbus! Izaudzēsim augstu ražu visā kol-
chozu un padomju saimniecību sējumu platībā!

40. Kolchoznieki un kolchoznieces! Cīnieties par kolchozu
sabiedriskās saimniecības tālāku nostiprināšanu un vis-
pusīgu attīstību! Stipriniet darba disciplīnu! Svēti pildiet
Lauksaimniecības arteļa statusus — kolchozu dzīves pa-
matlikumu!

41. Traktoristi, kombainieri, MTS un padomju saimnie-
cību darbinieki! Cīnieties par tehnikas pilnīgu izmanto-
šanu! Palieliniet izstrādi ar traktoriem un kombainiem!
Paaugstiniet lauku darbu kvalitāti, cīnieties par augstu un
stabilu ražu iegūšanu!

42. Kolchoznieki un kolchoznieces, padomju saimniecību
strādnieki un strādnieces, zootehniķi un veterinārdar-
binieki! Cīnieties par sabiedriskā ganāmpulka tālāku pa-
lielināšanu un tā produktivitātes kāpināšanu! Radīsim
stingru lopbarības bāzi lopkopībai!

43. Lauksaimniecības, mežu un ūdenssaimniecības dar-
binieki! Visnotaļ paplašiniet lauku aizsardzības mežu stā-
dījumus un uzlabojiet to kopšanu! Ieviesiet pareizas augu
sekas, labāk apgūstiet jaunās apūdeņotās zemes, ierīkojiet
dīķus un ūdenskrātuves! Ātrāk pabeidziet pāreju uz jauno
irigācijas sistēmu! Nodrošināsim augstas un stabilas ražas!

44. Kokvilnas audzētāju kolchozu, padomju saimniecību
un MTS kolchoznieki un kolchoznieces, strādnieki un
strādnieces, kokvilnas audzēšanas specialisti! Cīnieties par
kokvilnas ražības paaugstināšanu, uzlabojiet tās audzēša-
nas kultūru! Dosim vairāk kokvilnas mūsu socialistiskajai
Dzimtenei!

45. Padomju tirdzniecības, kooperācijas un sabiedrisko
ēdņu darbinieki! Visnotaļ attīstiet kulturalu padomju
tirdzniecību pilsētās un laukos! Uzlabojiet padomju patē-
rētāju apkalpošanu!

46. Valsts iestāžu kalpotāji! Uzlabojiet padomju aparāta
darbu, stipriniet valstisko disciplīnu, vērīgi sekojiet darba-
laužu prasībām!

47. Zinātnisko iestāžu un augstskolu darbinieki! Dariet
zinātni un tehniku bagātāku ar jauniem pētījumiem, at-
klājumiem un izgudrojumiem! Drošāk attīstiet radošu
kritiku un paškritiku zinātniskajā darbā! Paplašiniet un
stipriniet sadraudzību ar ražošanas darbiniekiem! Uzlabo-
jiet specialistu sagatavošanu tautas saimniecībai!

48. Literatūras, mākslas un kinematogrāfijas darbinieki!
Nenogurstoši kāpiniet savu meistarību! Radiet jaunus
augsti idejiskus mākslas darbus, kas būtu lielās padomju
tautas cienīgi!

49. Skolotāji un skolotājas, tautas izglītības darbinieki!
Aprūpējiet skolu audzēkņus ar zinātnes pamatu zinā-
šanām! Audziniet mūsu jaunatni dedzīgas padomju Dzim-
tenes mīlestības garā, sagatavojiet aktīvus komunisma
cēlājus!

50. Medicīnas darbinieki! Uzlabojiet iedzīvotāju medi-
cīnisko apkalpošanu! Papildiniet savas zināšanas, pama-
tojoties uz progresīvo zinātni! Ieviesiet praksē padomju
medicīnas zinātnes sasniegumus!

51. Padomju arodbiedrības! Plašāk attīstiet socialistisko
sacensību par valsts plāna pirmstermiņa izpildi katrā uz-
ņēmumā! Popularizējiet ražošanas novatoru pieredzi! Ne-
nogurstoši rūpējieties par strādnieku un kalpotāju mate-
riālā un kultūras līmeņa tālāku celšanu!

Lai dzīvo padomju arodbiedrības — komunisma skola!

52. Padomju sievietes! Cīnieties par ekonomikas un
kultūras jaunu uzplaukumu, par mūsu lielās socialistiskās
Dzimtenes varenības nostiprināšanu! Lai dzīvo padomju
sievietes — aktīvas komunisma cēlājas!

53. Lai dzīvo Ļeņina-Staļina komjaunatne — komunisma
jauno cēlāju priekšpulks, komunistiskās partijas uzticamais
palīgs un rezerve!

54. Padomju jaunieši un jaunietes! Apgūstiet zinātni,
tehniku un kultūru! Esiet izturīgi un drosmīgi, gatavi
pārvarēt jebkuras grūtības! Ar savu darbu vairojiet pa-
domju tautas panākumus komunisma celtniecībā!

Lai dzīvo mūsu slavenā padomju jaunatne!

55. Pionieri un skolēni! Neatļaidīgi un enerģiski apgū-
stiet zināšanas! Gatavojieties kļūt aktīvi cīnītāji par
Ļeņina-Staļina lietu!

56. Komunisti un komjaunieši! Esiet pirmie cīnītāji
rindās par Padomju valsts varenības tālāku pieaugumu,
par komunisma uzcelšanu mūsu zemē!

57. Lai dzīvo lielā Padomju Socialistisko Republiku Sa-
vienība — mūsu zemes tautu draudzības un slavas balsts,
nesagraujamais miera balsts visā pasaulē!

58. Lai dzīvo dižā komunistu partija, Ļeņina-Staļina
partija, cīņās rūdītais padomju tautas avangards, mūsu
uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

59. Zem Ļeņina karoga, Staļina vadībā — uz priekšu,
uz komunisma uzvaru!

(No VK(b)P CK Aicinājumiem 1932. g. 1. Maijā)

M. Vilks :

STARPREPUBLIKANISKAIS DRAMATURGU SEMINARS

KAREĻU-SOMU DRAMATURGIJA

Arī kareļu-somu rakstnieki ir savas republikas teātriem un skatītājiem daudz parādā. Pēckara gados kareļu-somu dramaturgi sarakstījuši kādas desmit lugas, kurās izmantota mūsu republikas tematika, bet no tām tikai nedaudzas iespiestas vai arī izrādītas.

Tas, no vienas puses, liecina par kareļu-somu dramaturgu pieredzes nabadzību, bet, no otras puses, parāda Rakstnieku savienības, teātru un republikas Mākslas lietu pārvaldes nepietiekamo uzmanību laikmetīga repertuara radīšanai.

Mēs vēl neesam iemācījušies patiesi un aizraujoši rakstīt par cilvēkiem mežu un zivju rūpniecībā, par papīrfabrikas strādniekiem un celtniekiem, par kultūras darbiniekiem, par mūsu jaunatni, tās spilgtu un bagātu dzīvi.

Mūsu rakstnieku organizācija vairākumu sastāda biedri, kas izauguši un uzņemti Savienībā pēc Lielā Tēvijas kara. Viņu vidū ir pavisam jauni biedri un arī tādi, kuriem liela dzīves pieredze. Bet kā vieniem, tā otriem vēl trūkst literārā darba prakses un meistarības. Jo īpaši tas sakāms par mūsu dramaturgiem. Ja prozas un dzejas žanros radīti darbi, kas vairāk vai mazāk atspoguļo mūsu republikas daudzveidīgo dzīvi, tad kareļu-somu dramaturģija atpaliek kā no dzīves izvīzītājam prasībām, tā arī no citiem literatūras žanriem.

Pēckara gados pirmais vietējais rakstnieks, kurš sarakstīja lugu, bija jaunais dzejnieks un dramaturgs Jakovs Ruļevs — «Marichoski ugunis». So lugu izrādīja Kareļu-somu dramatisks teātris. Lugu tēlota kāda kareļu-somu ciema iedzīvotāju atgriešanās pēc kara no evakuācijas, salmniecību atjaunošana un spēkstacijas būve dzimtajā novadā.

Viens no mūsu republikas ievērojamākajiem prozaikiem — Viktors Čehovs (vairāku interesantu romanu autors) — strādā pie divām lugām. Izmanojot kareļu folkloras materiālus, viņš pabeidzis komediju «Kumocha» un patlaban raksta par jaunu ārsti, par tās sajūsmas pilno darbu clemā, kas atrodas meža vidū.

Otra prozaiķis, Nikolajs Jakola, raksta lugu par ziemeļu mičuriniešiem. Šī luga — «Ziemeļu kvieši» jau bija iesniegta teātriem un teātra kolektīvs sāka pie tās strādāt, bet autors to pagēmis atpakaļ, lai pārstrādātu.

MOLDAVIJAS DRAMATURGI

Padomju Moldavijas dramaturģija sāka attīstīties galvenā kārtā tikai pēdējos gados.

Viena no pirmajām moldaviešu oriģinālīgām bija Moldavijas muzikālā dramatiskā teātri izrādītais L. Kornjanu un J. Kutkoveča darbs «Moldavijas leļļas», kas stāstīja par Lielā Tēvijas kara notikumiem. Tā notēlota moldaviešu tautas cīņa pret fašistiskajiem okupantiem.

Otra ievērojama tema, kas izmantota moldaviešu padomju dramaturģijas attīstības pirmajā periodā, ir pilsoņu karš un moldaviešu tautas varonīgā cīņa pret rumāņu iebrucējiem. Par šo tematu uzrakstīti divi darbi: P. Ananko un A. Lukjanova luga «Kotovskis», Risa un Kravcova luga «Gaismas stars tumsā». Riss un Kravcovs savā lugā parāda pret rumāņu iebrucējiem vērsto Gatarbunaras sacelšanos 1924. gadā.

VK(b)P Centrālās Komitejas lēmumi par ideoloģiskajiem jautājumiem mobilizēja moldaviešu rakstniekus radīt dramaturģiskus darbus par mūsu padomju īstenības aktualām temām.

1948. gadā uz moldaviešu teātra skatuves parādījās A. Lupana luga «Gaisma». Pēc sava idejiskā un mākslinieciskā satura šis darbs ir ievērojams solis uz priekšu Padomju Moldavijas dramaturģijas attīstībā. A. Lupans savā lugā parādījis zemnieku masu pievēršanos kolchozām, šķiru cīņu kolektīvizācijas pirmajā posmā, jaunā cilvēka izaugšanu.

Tanī pašā laikā parādījās kolchoznieku dzīvei veltīti viencēļi: P. Portnoja «Mūsu svētki», «Pļaujā», «Mētenē ar pūru», P. Slucka — «Zvaigzne pār zemi», N. Barska — «Sienas avīze», kuras bieži izrāda mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi.

Pēdējā laikā moldaviešu dramaturģijā atspoguļojas jauns posms kolchozu attīstībā. Mūsu teātri izrāda L. Kornjanu un E. Gerneka muzikālo komēdiju «Marijkas laime» — par cīņu pret vecā paliekām cilvēku apziņā. So komediju izrāda arī vairākos teātros ārpus republikas robežām: Chabarovskā, Līvovā, Čkalovā u. c.

U. Vikstremis
P. Guļtajs

Rakstnieks Tasanens sarakstījis lugu par Karelijas partizāniem, jaunas lugas raksta dramaturgi Terko, Levins un citi.

U. Vikstrema luga «Jaunie draugi» parāda demokrātisko spēku augšanu buržuāziskajā Somijā. So darbu jau otru gadu izrāda Kareļu-somu dramatisks teātris. Pagājušajā vasarā teātris viesizrāžu laikā iepazīstināja ar to maskaviešus.

Patlaban Vikstremis strādā pie drammas par somu strādnieku šķiras izcilo dēlu un cīnītāju, kareļu-somu tautas varoni Toivo Antikainenu. Ar viņa dzīves atsevišķiem posmiem padomju lasītājus jau iepazīstināja Genadija Fiša grāmata «Kamas ezera krīšana» un filma «Par Padomju Dzimteni».

Jaunais dramaturgs P. Guļtajs uzrakstījis lugu «Biedrs Arsepins» — par Michaila Vasiljeviča Frunzes pārgriešanos darbībā jaunības gados. Patlaban autors strādā pie lugas «Karavānis Frunze».

Kareļu-somu republikas rakstnieki pašlaik sevišķu vērību veltī dramaturģijas žanram. Nodibināta dramaturģijas sekcija, kuras darbā piedalās arī teātru pārstāvji. Rakstnieku un teātra darbinieku kopīgie pūliņi virzīti uz to, lai republikas teātriem radītu tādu repertuāru, kurā blakus citu padomju tautu rakstnieku un klasiku dramaturģijai būtu arī kareļu-somu lugas, kas idejiski pilnvērtīgi, spilgti un patiesi tēlotu mūsu ziemeļu republikas dzīvi un cilvēkus.

Daudzi no mums, kā, piemēram, Ruļevs, Timonens, Guļtajs, Vikstremis un citi, iecerējuši vai arī raksta lugas par mežrūpniecību, pie kam Anti Timonens jau pabeidzis sava darba pirmo variantu, bet mēs, dramaturģijas seminara dalībnieki, gribam paveikt savus darbus par šo svarīgo temu.

Sā gada jūnijā paredzēta Kareļu-somu Rakstnieku savienības otrā konference. Gatavojoties konferencē, rakstnieku organizācija pēdējā laikā sasniegusi dažus panākumus organizatoriskā un radošā darbā. Nav šaubu, ka mūsu rakstnieki pārvarēs atpaliecību dramaturģijā un radīs lugas, kas sekmes mūsu daudznaicīgu padomju literatūras attīstību.

LIETUVAS DRAMATURGI

Baltijas republikām vēsturiski svarīgajā 1940. gadā, kad arī lietuviešu tauta, nometusi buržuāziskā režīma žņaugus, pati sāka veidot savu likteni, izrādījās, ka no buržuāziskā perioda mantotajā teātra repertuārā nav lugu, kas atbilstu atbrīvoto Lietuvas darbaļaužu prasībām.

Fašistiskā režīma cenzura vērīgi uzmanījās, lai neviena luga, kurā būtu runa par lietuviešu tautas brīvības cīņām, nepārādītos uz lietuviešu teātra skatuves.

Brīvā lietuviešu tauta, iekļāvusies Padomju Savienības brālīgo tautu salmē, gribēja redzēt uz skatuves varenās socialistiskās Dzimtenes krāšņo, lielisko dzīvi, gribēja redzēt padomju cilvēkus, kurus izaudzinājuši un mācījuši Lēpina-Stalīna partija, cilvēkus, kuri uzvaroši ceļ socialisms; dramaturgi centās parādīt arī ceļu, pa kuru lietuviešu tauta plecu pie pleca ar visām mūsu varenās Dzimtenes brālīgajām tautām iet uz komunismu.

Lietuviešu padomju dramaturģijas attīstībā milzīga nozīme bija VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par ideoloģiskajiem jautājumiem, kā arī Lietuvas K(b)P VI kongresam. Vadoties no partijas norādījumiem, lietuviešu dramaturgi radīja virkni jaunu un spilgtu darbu. To skaitā ietilpst J. Baltuša luga «Gailī dzied», J. Paukštelja «Negais tuvojas», T. Gražuļa «Desmit gadi», Gustaiša un Chļivicka «Ābeles zieds», A. Guzeviča «Kalēja Ignata taisnība», Čelbaka un Kašpicka «Tā sākas dzīve», A. Gričusa «Lauskas» un «Pie robežas», I. Marcinjaviča «Kavojūni», J. Čiža «Atbrīvotā jaunība», Klasčusa «Mākoņi izklīduši», Bernotena «Par uzvaru» un vēl citas, pavisam 19 lugas.

Lietuvas rakstnieki sper pirmos soļus arī kinodramaturģijā. Piemēram — J. Baltušis sarakstījis scenariju «Pār Nemanu aust rīts».

Lietuviešu dramaturģijai bijuši nenoliedzami panākumi. Tā iet pa pareizu ceļu, jo kalpo tautai, aug un veidojas, pielietojot socialistiskā realisma metodi. Bet nevar paļauties garām arī nopietniem trūkumiem mūsu darbā.

Pirmais trūkums tas, ka Lietuvas dramaturgi vēl nav pietiekami ražīgi, jo republikas teātru repertuāros oriģinālās dramaturģijas darbu procents ļoti zems.

Lietuvas dramaturgi savās lugās nav pratuši parādīt republikas jauno strādnieku šķiru. Jānorāda, ka par strādnieku dzīvi nav uzrakstīta neviena luga. Mūsu darbos vēl nepietiekami attēlotas tās izmaiņas, kas norisinājušās pēckara gados Lietuvas laukos. Ļoti maz esam uzrakstījuši lugu par padomju inteliģenci, par brīnīšķīgo jaunatni, kas izaugusi no mācījusies jaunos, padomju apstākļos. Vāji iezīmējas tautu draudzības tema.

Vairākām aktualai tematikai veltītām lugām, piemēram, Gustaiša un Chļivicka «Ābeles zieds», Klasčusa «Mā-

domju teātru konkrētā pieredze. Teātra kritiķis Jevgeņijs Surkovs referātā «Konflikts un raksturi dramaturģijā» runāja par dzīves īstenības un mākslas dalīrades attieksmēm, par to, cik plaši un dziļi lugu autoriem jāpazīst un jāstūdz dzīve, lai viņu darbos attēlotie notikumi un varoņi būtu apveltīti zināmām vispārinājuma iezīmēm.

Attēlā: dramaturgu seminara dalībnieki J. Vanags, J. Čižus, Fr. Rokpelnis un U. Vikstremis.

M. Treizona uzp.

munistisko rītdienu, un vēl daudz citas temas.

Pirmās lugas — «Jaunā vāga», «Uzdevums» un komedija «Zaldokine» pēc atbrīvošanas no hitleriskās okupācijas sarakstīja Staļina premijas laureāts, PSRS Tautas mākslinieks B. Dauguvietis. Šie darbi deva ierosmi Padomju Lietuvas dramaturģijas tālākai augšanai un attīstībai.

Uz Lietuvas teātru skatuves parādījās lugas, kuru autori centās atspoguļot dzīvi republikā, parādīt jaunos cilvēkus, kurus izaudzinājuši un mācījuši Lēpina-Stalīna partija, cilvēkus, kuri uzvaroši ceļ socialisms; dramaturgi centās parādīt arī ceļu, pa kuru lietuviešu tauta plecu pie pleca ar visām mūsu varenās Dzimtenes brālīgajām tautām iet uz komunismu.

Lietuviešu padomju dramaturģijas attīstībā milzīga nozīme bija VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par ideoloģiskajiem jautājumiem, kā arī Lietuvas K(b)P VI kongresam. Vadoties no partijas norādījumiem, lietuviešu dramaturgi radīja virkni jaunu un spilgtu darbu. To skaitā ietilpst J. Baltuša luga «Gailī dzied», J. Paukštelja «Negais tuvojas», T. Gražuļa «Desmit gadi», Gustaiša un Chļivicka «Ābeles zieds», A. Guzeviča «Kalēja Ignata taisnība», Čelbaka un Kašpicka «Tā sākas dzīve», A. Gričusa «Lauskas» un «Pie robežas», I. Marcinjaviča «Kavojūni», J. Čiža «Atbrīvotā jaunība», Klasčusa «Mākoņi izklīduši», Bernotena «Par uzvaru» un vēl citas, pavisam 19 lugas.

Lietuvas rakstnieki sper pirmos soļus arī kinodramaturģijā. Piemēram — J. Baltušis sarakstījis scenariju «Pār Nemanu aust rīts».

Lietuviešu dramaturģijai bijuši nenoliedzami panākumi. Tā iet pa pareizu ceļu, jo kalpo tautai, aug un veidojas, pielietojot socialistiskā realisma metodi. Bet nevar paļauties garām arī nopietniem trūkumiem mūsu darbā.

Pirmais trūkums tas, ka Lietuvas dramaturgi vēl nav pietiekami ražīgi, jo republikas teātru repertuāros oriģinālās dramaturģijas darbu procents ļoti zems.

Lietuvas dramaturgi savās lugās nav pratuši parādīt republikas jauno strādnieku šķiru. Jānorāda, ka par strādnieku dzīvi nav uzrakstīta neviena luga. Mūsu darbos vēl nepietiekami attēlotas tās izmaiņas, kas norisinājušās pēckara gados Lietuvas laukos. Ļoti maz esam uzrakstījuši lugu par padomju inteliģenci, par brīnīšķīgo jaunatni, kas izaugusi no mācījusies jaunos, padomju apstākļos. Vāji iezīmējas tautu draudzības tema.

Vairākām aktualai tematikai veltītām lugām, piemēram, Gustaiša un Chļivicka «Ābeles zieds», Klasčusa «Mā-

J. Baltušis, A. Gričus,
J. Paukštelis, I. Marcinjavičs.
J. Čižus,

Staļina premijas laureāti

ANTANAS VENCLOVA

E. LEGEIKAITE

Lietuvju padomju dzejnieks Antanas Venclova šogad saņēma Staļina premiju par dzeju krājumu «Izlasē», kas sniedz vispusīgu pārskatu par viņa dzejiskās daiļrades attīstības ceļu. «Izlasē» apvienotas gan padomju varas laikā uzrakstītās dzejas, gan arī buržuāziskās apspiestības apstākļos radītie darbi, kuros autors drosmīgi šausa no devīgos lietuvju buržuāziskos nacionālistus, kas pārdeva tautas intereses Rietumeiropas imperialistiem.

Godalgoto lietuvju dzejnieka grāmatu ievada kvēla cīņas gara un sirsnības pārpilnes vārsmas, kas veltītas lielajiem padomju tautas un visas progresīvās cilvēces vadoņiem — Ļeņinam un Staļinam, slavenajai boļševiku partijai.

Dzejoli «Ļeņins dzīvo mūžos» autors lejtīgi tēlo, ka Ļeņina idejas iedvesmo padomju cilvēkus komunisma celtniecībā, ka boļševiku partija ir mūžos dzīvā Ļeņina sirds, mūžos dzīvā Ļeņina darbīgais prāts.

Diženajam miera karognesējam biedram Staļinam veltītajā dzejolī «Staļina vārds» dzejnieks runā par laimīgo lietuvju tautu, kura ar Staļina gaisto vārdu uz lūpām cīnās un darbā nemiltīgi aug un norūdās. Staļins ir jaunās dzīves saule Lietuvas strādniekiem un kolchozniekiem. Brālīgo padomju tautu saimē plaukst brīvā Padomju Lietuva.

Plašu vietu A. Venclovas «Izlasē» ieņem dzejoli, kas radušies Lielā Tēvijas kara gados, kad autors visu savu talantu atdeva cīņai par Dzimtenes brīvību un neatkarību. Dzejoli «Zem diženuma un slavas karoga» viņš cildina Staļina ģeniju, padomju tautas nesatricināmo ticību uzvarai pār hitleriskajiem iebrucējiem.

Kara gados dzejnieks radījis arī daudzās cīņas dziesmas, kuras dziedāja Padomju Armijas karavīri, visskauņdrakajās pārbaudījumu dienās domājot par mierīgās celtniecības darbu.

Pēckara laikmets, Staļina ceturtās piecgades slavenās uzvaras, padomju cilvēks kā dzīves atjaunojais un dabas pārveidotājs notēlots «Izlasē» nodalā «Pie darbīgajiem, traktoriem un grāmatām». Šī laikā posma dzejās «Ostā», «Jaunajos laukos», «Koncerts padomju saimniecībā», «Pavasara svētki kolchozā» redzam milzīgās pārmaiņas, kuras notikušas Lietuvā, tās saimniecībā un kultūras dzīvē.

Runājot par padomju patriotiem — komunisma celtniekiem, A. Venclova daudzās dzejoļos notēlo jaunatni, padomju slevieti, kam padomju apstākļos dotas visplašākās iespējas darboties dzīves veidošanā. Padomju jaunatnei veltītā dzejolī viņš saka:

Redzu jūs kā birzi zaļi košu,
Acis met jums spožas dzirksteles,
Sejās jūtu gribu cietu, možu,
Jūsu darbam, laimei ticu es.
Ejam mēs uz nākamību droši,
Rokas sadodas un dvēseles.

Drosme, spēks un kvēlas jūtas
dotas
Jaunatnei, kas pretim stalta nāk.
Atdzimst pilsētas, zied klāņu
rotas,
Tur, kur jaunatne, viss kūsāt sāk,
Debesis un druvas atjaunotas,
Pati saule staro devīgāk.

Ar īpašu spēku «Izlasē» skan padomju tautu draudzības tema. Klasiskā sonetu formā dzejnieks runā par saviem iespaidiem Maskavā. Ne vienreiz

vien apmeklējis brālīgās padomju republikas: Gruziju, Armeniju, Dagestanu, A. Venclova savā daiļradē lejtīgi notēlo ceļojumus redzēto un pārdzīvoto. Kā spilgts paraugs šai viņa daiļradē jāmin dzejoļu cikls «Pa ģenija pēdām», kas veltīts lielajam krievu tautas dzejniekam A. Puškinam.

Savos pēdējā laikā labākajos dzejoļos autors notēlo padomju tautas apņemšanos aizstāvēt un nostiprināt mieru. Antanas Venclova ir Padomju Miera

ra aizstāvēšanas komitejas loceklis. Viņš piedalījās miera aizstāvju kongresos Maskavā, Vroclavā, Varšavā. Ar kādu idejisko un māksliniecisko spēku viņš izsaka miera cīnītāju domas, liecina dzejolī «Miera zvērests», «Amerikas nēģeris Kolonu zāles trībinē» un citi dzejoli.

— Lai tumsa gaist, jau staro rīta
blāzma,
Cel, saule, gaismā jaunās dzīves
ziedu!
Mēs mieru izcīnīsim, varens balsts
Ir miera zeme, plašā Padomjvalsts.

Dzejnieks apmeklējis arī Poliju, Čehoslovākiju, Ungariju un Vācijas Demokrātisko Republiku. Valrākos dzejoļos viņš pastāsta par tautas demokrātijas zemju brīvo cilvēku, par viņu vareno jauncelsmes darba entuziasmu.

Zin pasaule par bārgo Staļingradu,
Kur liesmas dega kauju negaisos,
Zin visi uzvaras pie Ļeņingradas
Un zaļās mežu kraujās
Karpatos, —
Tur tautas mūsu sirdi sadzirdēja,
Kas cēšanas un nāvi uzveikt
spēja.

Un visus melus, viltu, dzelzu dūri
Reiz taisna, barga tiesa peklē
rausi!
Par vājiem, Amerīka, tavi mūri,
Vairs tavi bēdes brīvi nenokauss.
Lai rindās slēdzamies! Lai ejam
straujāk!
Mēs mieru izcīnīsim lielā kaujā!

Antanas Venclova dzimis 1906. gadā zemkopja ģimenē Kalvarijas apriņķī. 1918. gadā viņš sāka mācīties Mariampoles ģimnazijā, bet 1925. gadā iestājās Kaunas universitatē, kur studēja

literatūru. Jau ģimnazijas laikā sāka rakstīt dzejas. Pēc 1926. gada iznāca viņa pirmie dzeju krājumi «Krēslainajās šķērsielās» un «Ielas kļūst gaišas».

Pēc universitātes beigšanas A. Venclova kādu laiku strādā kā skolotājs, bet viņa progresīvo uzskatu dēļ fašistiskā valdība viņu atlaiz no darba. Līdztekus dzejai, A. Venclova darbojas arī prozā. 1936. gadā iznāca viņa realistiskais romāns «Draudzība», bet 1939. gadā — stāstu krājums «Nakts».

1940. gadā, kad Lietuva pievienojās padomju tautu brālīgajai saimei, kā visiem progresīvajiem lietuvju rakstniekiem, arī Venclovam sākās viņa daiļrades viskrāšņākā uzplaukuma posms. Pildidams atbildīgus Padomju Lietuvas valsts darbinieka pienākumus, būdams arī PSRS Augstākās Padomes deputāts, viņš nepārtraukti turpina strādāt literatūrā.

Tēvijas kara gados Maskavā iznāca A. Venclovas grāmatas: dzeju krājums «Dzimtenes aicinājums» (1942.), stāsti «Ceļš uz Lietuvu», tēlojumi «No kara bloknotā» (1943.) un «Padomju Savienības Varone Marija Meļnikaitē» (1943.).

Padomju tautas vēsturiskās uzvaras pār ienaidnieku, dzīves atjaunošanas un tālākās attīstības sasniegumi pēckara laikmetā izraisīja jaunu rosmi A. Venclovas mākslā.

1945. gadā iznāca viņa dzeju krājums «Ābele kur staltā» un tēlojumu grāmata «Kara laukos». 1948. gadā — prozas grāmata «Koks un tā atvases», dzeju krājums «Zemes jaunība». Pēc tautas demokrātijas valstu apmeklējuma viņš uzraksta «Ceļojuma iespaidus» (1949. g.).

Dzejnieks daudz strādā arī pie tulkojumiem. Lietuvju valodā viņš atdzejojis A. Puškina «Jevgeņiju Oņeginu», «Vara jātnieku», kā arī virkni dzejoļu. Viņa spalvā pieder arī vairāki raksti un apcerējumi par literatūras un sabiedriskiem jautājumiem. 1949. gadā A. Venclovu ievēlēja par Lietuvas PSR Zinātņu akadēmijas korespondētāju locekli. 1949. gadā viņu uzņēma komunistiskās (boļševiku) partijas rindās.

Labākie A. Venclovas darbi tulkti krievu un citu padomju tautu valodās.

Sakarā ar Staļina premijas piešķiršanu, Antanas Venclova laikrakstā «Tiesa» rakstīja:

«Par vislielāko laimi savā dzīvē uzskatu to, ka esmu padomju pilsonis un padomju rakstnieks. Es lepojos ar to, ka mana tauta iet pa platu un gaišu ceļu, kuru visas pasaules darbaudim parādīja lielie vadoņi Ļeņins un Staļins. Mūsu brīnīgā zeme aug, plaukst un zied. Ap viņu sapulējušies uzticami biedri — miljoni demokratisko valstu cilvēki. Mūsu zemes vadībā visi viņi cīnās pret nelietīgajiem tautu elepkavām, riebigajiem ar koleru un mēri inficēto blakšu, zirnekļu un blusu izplatītājiem, kuros nolād un nicina visa godīgā cilvēce.

Mūsu zeme šodien priecājas par ievērojamām zinātnes, mākslas un literatūras sasniegumiem, par kuriem piešķirtas Staļina premijas. Šie sasniegumi liecina par mūsu darbaudžu neizmējamām spēkiem. Tie liecina par mūsu milzīgajiem nodomiem. Ir liela laime justies par padomju sabiedrības locekli. Ir liela laime kopā ar visu tautu cīnīties par augstāko ideālu — komunismu. Ir vislielākā laime, ka tavu vienkāršo darbu novērtē tauta, Valdība, Partija, lielais Staļins.»

VISI VIENKARSIE LAUDIS IET SOLI AR MUMS, SKATS MUMS MIERĪGI NAKOTNE VERAS!

«VISI VIENKARSIE LAUDIS IET SOLI AR MUMS, SKATS MUMS MIERĪGI NAKOTNE VERAS!»

M. Gleicha plakats

ARTURS BAUMANIS

Valsts latviešu un krievu mākslas muzejā atklāta latviešu realistiskās mākslas pārstāvja Artura Baumaņa darbu izstāde.

Mākslinieka tēvs Jānis Baumanis bija ne vien pazīstams arhitekts, bet arī aktīvs nacionālās atmodas laikmeta darbinieks. Vide, kurā auga jaunais Baumanis, sekmēja viņa pievērsšanos mākslai. Gleznoja Jāņa Rozes un Paula Ricioni vadībā apdavinātais jauneklis tik tālu apguva profesionālo meistarību, ka 1884. gadā varēja iestāties Pēterpils Mākslas akadēmijā. Tur šajā laikā bija kļuvis par mācības spēkiem un pārņēmuši jauno talantu audzināšanu savās rokās ievērojami mākslinieki realisti ar slaveno pedagoģu P. Cistjakovu priekšgalā. Vienā laikā ar Baumanu akadēmijā mācījās Alksnis, Rozentāls, Samokišs, Rjabuškins un daudzi citi izcilāmi dotībām apveltīti jaunieši, kas vēlāk kļuva par slaveniem māksliniekiem.

Pēterpils Mākslas akadēmijas audzēkņu prātos un sirdīs tolaik dzīli atbalsojās lielo apgaismotāju Beļinska, Cerniševska, Dobroļubova revolucionārās idejas. Būdams to skaitā, kuras aizrāva toreizējā laika progresīvā sabiedriskā doma, Baumanis, strādājot vēsturiskās glezniecības profesora Karla Veniga darbnīcā, kur valdīja sauss akademisms, nepalika vienaldzīgs pret pērdzīvīgu vareno kustību, kas iezīmēja jaunus ceļus, lika pamatus demokrātiskai krievu tēlotājam mākslai. Līdztekus darbam, ko viņš veica, izpildot akadēmiskos uzdevumus par reliģiskiem un mitoloģiskiem tematiem, Baumanis daudz zīmēja patstāvīgi, it īpaši no dabas. Viņš radīja vairākas kompozīcijas par vēsturiskiem sadzīves tematiem, kas bija atrasti krievu un latviešu tautas dzīvē: «Vladimirs un Rogneda», «Jānis Bargais un viņa jodkaris», «Liktne zirgs» un citas, kurās izpaudās viņa talanta spēks un prasme realistiski traktēt tematu. Atzādamies talantīgās krievu jaunatnes vidū, mācīdamies no tā laika labāko mākslinieku realistu darbiem, Arturs Baumanis arī pats veidojās par mākslinieku realistu.

1889. gadā paša slimības un ģimenes apstākļu dēļ Baumanis bija spiests pārtraukt mācības Akadēmijā un atgriezties Rīgā. Tēva nāve bija satricinājusi ģimenes materiālo stāvokli, jau

najam māksliniekam nācās uzsākt eksistences cīņu, pakļaut tai savus daiļrades nodomus.

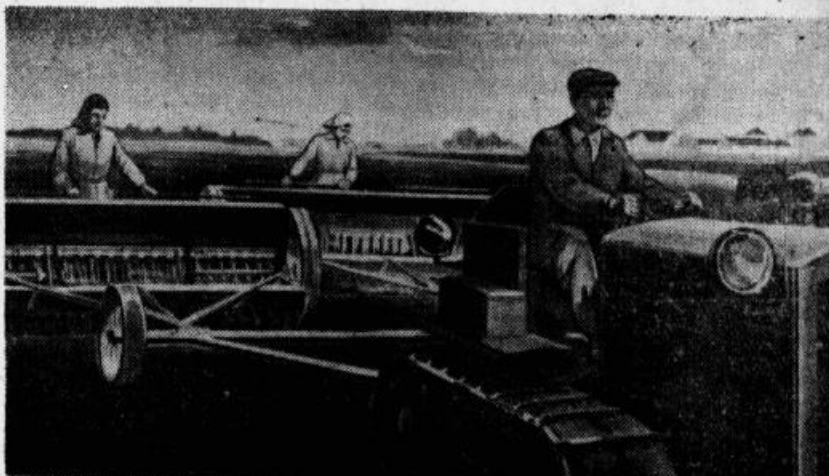
Apvienodams pasūtījumu veikšanu ar paša interesēm atbilstošu jaunradi, Baumanis darīna daudz ilustrāciju un kompozīciju, kas veltītas Baltijas vēsturei. To spilgti izteiktais nacionāli romantiskais raksturs ir sava veida atbalss aizējošajam «tautiskās atmodas» laikam, kura audzēklis un laika biedrs bija Baumanis. Taču visā drīzumā, pārliecinājies par «tautiskās atmodas» epigoju mietpilsonisko aprobežotību, mākslinieks realists, kas ar skaldru skatīenu raudzījās dzīvē un prātā to pareizi novērtēt, pilnīgi sarāva saites ar pagātnes īstenības romantizēšanu un pievērsās tā laika skarbās dzīves realistiskai attēlošanai. Viņš radīja veselu ciklu zīmējumu, kuros atmaskoja vācu muiznieku — melno baronu un latviešu budžu — pelēko baronu plesonīgo ekspluatatoru dabu, viņu nēģlīgo svētulīgo politiku. Līdz ar to Baumanis nonāca konfliktā ar augošo nacionālistisko buržuāziju, no kuras viņš pats bija nācis. Instinkti viždams līdz, simpatizēdams darbaudim, Arturs Baumanis tomēr nespēja atrast pareizo ceļu, kas vestu pie tiem. Viņš līdzīgi citiem progresīvi noskaņotiem cilvēkiem, kas, cēlušies no buržuāziskās inteliģences vidus, tomēr negribēja kļūt par buržuāzijas interešu aizstāvjiem, bija un palika vientuļš protestētājs.

Nežēlīgā dzīves īstenība ātri salauza viņu, un Baumanis, «izglītoto» mietpilsoņu aprindu aizmirsts un nīcināts, pašos spēka gados mirst vientuļībā kādā no Rīgas slimnīcām.

Tikai mūsu dienās, padomju varas laikā, Artura Baumaņa māksla guvusi pienācīgu novērtējumu. Viņa patiesie žanra zīmējumi, kuros ar lielu spēku parādīta darbaudžu sūra, smagā dzīve Latvijā pagājušā gadsimta otrā pusē, ir vērtīgs ieguldījums latviešu realistiskajā mākslā.

A. Baumaņa darbu izstāde, kurā eksponēts vairāk nekā simts viņa zīmējumu, ilustrāciju, akvareļu u. c., ir ievērojams notikums mūsu mākslas dzīvē. Tā palīdz mūsu māksliniekiem dziļāk, pilnīgāk izprast uzdevumus, kas viņiem veicami, attēlojot skaisto padomju īstenību.

A. Eglītis

SEKMĪGI VEIKSIM PAVASARA SEJU!

«SEKMĪGI VEIKSIM PAVASARA SEJU!»

A. Jēgera plakats

PSRS Padomju mākslinieku savienības Orgkomitejas XII plenums

Nesen pēc četru dienu darba beidzās PSRS Padomju mākslinieku savienības Orgkomitejas XII plenums, kas bija veltīts radošo savienību darbības organizatoriskās vadības jautājumiem, kā arī Ļeņingradas, Ukrainas, Baltkrievijas, Gruzijas un Armenijas mākslinieku kolektīvu darba rezultātu rezumēšanai. Plenuma darbā piedalījās savienoto un autonomo republiku, Krievijas PSR apgabalu un novadu mākslinieku pārstāvji, PSRS Ministru Padomes Mākslas lietu komitejas dar-

binieki, PSRS Mākslas akadēmijas zinātniskie līdzstrādnieki, Maskavas mākslinieki un mākslas zinātnieki.

Plenumu atklāja ar ievadrunu PSRS Padomju mākslinieku savienības Orgkomitejas priekšsēdētājs A. Gerasimovs Panatziņojumu «Par organizatoriskā un radošā darba uzlabošanu padomju mākslinieku savienībās» sniedza Orgkomitejas orgsekretārs K. Ušēņins. Plenuma dalībnieki no-

klausījās Ļeņingradas, Ukrainas, Baltkrievijas, Gruzijas un Armenijas padomju mākslinieku savienību valžu priekšsēdētāju bb. V. Sokolova, M. Chmeļko, A. Bemheja, U. Džaparidzes un G. Gjurdžana pārskata ziņojumus. Debatēs, kas izvērsās pēc ziņojumiem, runāja vairāk nekā piecdesmit cilvēki.

Plenums apsprieda arī PSRS Padomju mākslinieku savienības statutu projektu.

«Uz jauno krastu» lietuvju valodā

Padomju Lietuvas darbaudis ar lielu interesi iepazīst latviešu rakstnieka Viļa Lāča darbus. Jau 1941. gadā lietuvju valodā iznāca romāns «Zvejnieka dēls», bet pēc Lielā Tēvijas kara Lietuvas PSR Valsts daliliteratūras izdevniecība laudusi kļājā V. Lāča

stāstu krājumu «Apsakymai» («Stāsti») un epopeju «Vētra».

Sakarā ar Staļina premijas piešķiršanu V. Lāča romānam «Uz jauno krastu», Lietuvas PSR Radioinformācijas komiteja savos literārajos raidījumos sniegusi vairākus šī romāna fragmen-

tus. Lietuvas K(b)P CK organs «Tiesa» publicējis romāna fragmentu, kuru tulkojis A. Rimkūna.

Jau tuvākajā laikā paredzēts V. Lāča jauno romānu lietuvju valodā pārtulkot pilnīgi un izdot atsevišķā grāmatā.

«LĪGAVA AR PŪRU»

Pirmizrāde Latvijas PSR Valsts krievu dramatisks teātris

J. MARKULANE

Atzīst, biežāk Padomju Latvijas teātros inscenē lugas, kuras iepazīstina mūsu republikas skatītājus ar citu PSRS tautu dzīvi, aizraujošu un patiesīgu skatuves mākslas valodā stāsta par padomju laudim, kas darbojas tālu no Latvijas, taču ir mums tuvi un saprotami ar savām domām, darbiem un jūtām. Pašlaik republikas teātros uzved abchaziešu Gullas un uzbeku Kachara, baltkrievu Krapivas un ukraiņu Galana, igauņu Jakobsona un daudzās citas lugas. Nesen Latvijas PSR Valsts krievu dramatisks teātris iepazīstināja mūs ar jauna dramaturga, PSRS ziemeļu apdzīvotās komi tautas pārstāvi N. Djakonova komediju «Līgava ar pūru».

Ir lugas, kas skatītāju uzreiz savaldzina ar savu sirsnīgumu, patiesīgumu, savijoto skanējumu. Tieši tādām lugām arī pieskaitāma komedija «Līgava ar pūru».

No pirmā acu uzmetiena var likties, ka luga sižets ir pavisam vienkāršs un ka tā jā nav nekā jauna. Iemilējis pāris, kas spītīgo raksturu, nepiekāpības un vairāku nejašu pārpratumu dēļ, nekādā nevar tikt skaidrībā par savām attiecībām. Tā sakot, atjaunotā veidā «spītīceles savaldzāšana». Ja tam vēl pievieno daudz komiskas situācijas, darbības piesātinājumu ar muziku un dejām, iznākumā var iegūt «jautru» komediju, kas īstenībā nebūtu nedz jauna, nedz arī dziļa.

Bet lugā «Līgava ar pūru» ir liels, nopietns un dziļš temats — vienkāršo padomju cilvēku darba temats. Tajā notēlota ļoti sasprindzināta, brīžiem pat īsti dramatiska cīņa par kolchoza ražas likteņiem, kurā atklājas ne tikai atsevišķu cilvēku teicamās, lieliskās īpašības. Mūsu priekšā visā savā vareņībā un skaistumā nostājas padomju lauku kolektīvs, kuru apvienojis viens mērķis, kuram ir vienlīdz centieni un jūtas. Tieši šajā apstākli meklējama N. Djakonova komedijas pievilcība un spēks.

Bet, ja ielūkojamies dziļāk, tad arī «mīlestības konfliktu» sarežģīta jaunā gaismā. Olga ķīvējas ar savu līgavaini Maksimu ne jau tāpēc, ka viņa būtu nenosvērtā, untumaina jaunava, bet gan tā iemesla dēļ, ka viņa ļoti nolemti raugās uz mīlestību un uzstāda ļoti augstas prasības savam izredzētajam. Tālsnība, Olga daudz mazāk prasa pati no sevis, viņa nesaredz pati savu pārspīlētu asumu, viņa neprot atrast pareizo toni darbā ar citiem cilvēkiem.

Luga «Līgava ar pūru» žanra ziņā neapšaubāmi ir komedija, un ne tikai tāpēc, ka skatītājs ļoti daudz un ļoti liksmi smejas izrādes laikā, bet arī tā iemesla dēļ, ka visa luga piesātināta

kā ar saules gaismu, tajā valda dzīvesprieks un optimisms, laimīgās, priecīgās padomju dzīves aizraujošais ritms. Tāpat kā dzīvē nav iespējams atdalīt, nošķirt tikai smieklīgo vai atkal tikai skumjo, arī mākslā, ja tā pareizi atspoguļo dzīvi, nav iespējams uzrakstīt darbu, kurā būtu ietverti vienīgi komiskais vai atkal vienīgi traģiskais. Luga «Līgava ar pūru» — patiesīgajā vēstījumā par ziemeļu kolchozu dzīvi — cieši savijusies satīras un lirikas, humora un patosa elementi. Un tas nebūt nevājina lugas žanra nokrāsu.

Lugu inscenējis teātra aktieris G. Revo. Tas ir viens no viņa pirmajiem patstāvīgajiem darbiem režijas laukā. Līdz šim pazinām G. Revo vienīgi kā iefūtīgu aktieri, interesantu tēlu radītāju daudzās izrādēs. Lugas «Līgava ar pūru» uzvedums liecina, ka jaunais režisors pratis aizraut, iejūsmināt teātra kolektīvu, radīt patiesīgu un liksmes pilnu darbības atmosfēru.

Viens no sarežģītākajiem un atbildīgākajiem momentiem režisora darbā ir lomu sadalīšana. No tā bieži vien ir atkarīgs izrādes liktenis. Režisoram jāprot it kā perspektīvā redzēt aktieri tā nākamajā tēlā, viņam jābūt, cik lielā mērā aktieris atbilst savai lomai. Šajā gadījumā režisors lomas sadalījis drosmīgi un tajā pašā laikā ļoti pareizi. Lugas «Līgava ar pūru» izrādē mēs it kā pirmo reizi ieraugām aktierus, kurus agrāk teātri izmantoja ļoti vienpusīgi, kā arī patiešām pirmo reizi skatām jaunus skatuves māksliniekus, kas nesen uzņemti teātra darba saimē. Tā šis uzvedums kļuvis par veiksmīgu debiju ne vien jaunajam režisoram, bet arī daudzām tēlotājiem.

Olgas Stepanovas — kolchoza «Ausma» brigadieres — loma uzticēta J. Muchinai. Šī aktrise jau daudzus gadus strādā Krievu dramatisks teātri. Viņa lielāko tiesu esam redzējuši epizodiskās lomās, kurās tā izcēlusies ar labu tēlojumu. Tagad viņai uzticēta galvenā loma, kas ir visai grūta. Pirmajās izrādēs J. Muchina sniegums modināja nopietnas bažas. Aktrise it kā nespēja iejusties savas varones tēlā, nespēja līdz galam noticēt tam. Viņas Olgai pietrūka gan humora, gan iekšējā maģiskas, pievilcības, bet galvenais — Olga nebija sajūta lielais gara spēks, rakstura viengabalainība, kas viņu padarījuši par labāko meiteni kolchozā, par kolchoznieku organizētāju un vadītāju. Aktrise sniedza vienīgi tēla ārējo veidolu, neiesniedzoties rakstura dziļēs.

Vēlīgi uzklaidāma visus norādījumus, atzīst, biežāk un nopietnāk pār-

domādama lugas darbību un savu vietu tajā, aizvien rūpīgāk iedziļināmās izveidojamā tēla psiholoģijā, J. Muchina ar katru jaunu izrādī aug savā lomā, atrod jaunus krāsas, jaunu skanējumu, jaunus izteiksmes līdzekļus. Tagad viņas Olga daudzējādā ziņā tuvojusies dramaturga iecerē. Līdzās jau neklīgal dedzībai Olga parādījies laba, gudra koncentrētība, atzīst, biežāk aktrise iezīmē savas varones gribu, atklātību, prātu. Tiesa, arī tagad J. Muchinai ne jau viss izdodas pietiekami labi. Piemēram, ļoti svarīgo ainu, kurā Olga stāsta par savu sapni, aktrise atrisina nepareizi, abstrakti. Nav atrastas pareizās krāsas Olgas darbības pirmajā ainā (it īpaši sarunā ar Kuročkinu). Taču daudzās vietās, kurās aktrise sniedz pareizu tēlojumu, dod pamatu pārliecībai, ka viņa spēš pārvārtēt trūkumus un padarīt tēlu vēl dziļāku un pareizāku.

Par šo Olgas tēla evolūciju varētu arī nerunāt, ja teātri bieži nebūtu jāsadurs ar tādu parādību, ka daudzi aktieri pēc pirmizrādes ne tikvien neko nedara, lai savu tēlu izveidotu vēl labāku un spilgtāku, bet pat pazuudē to, kas iegūts un uzkrāts mēģinājumu laikā.

Olgas Stepanovas lomu tēlo arī M. Podgurska. Viņas tēlojums ir interesants un svaigs. Podgurskas Olga ir vairāk liksmes un driskuma, viņa asāk jūt dzīvi nekā Muchina Olga.

Jāatzīmē, ka gan J. Muchina, gan arī M. Podgurska izveidojušas šajā uzvedumā interesantus, visumā pareizus tēlus, pie kam katrai ir sava īpatnēja pieeja kolchoza brigadieres Olgas Stepanovas lomas traktējumā. M. Podgurskas sniegums šajā lomā ir patiešgāks, izjustāks un daudzpusīgāks nekā daudzās viņas iepriekšējās lomās.

Pirmo reizi rīdzinieki skatīja jauno aktieri L. Cubarovu, kas tēlo Kuročkina lomu, ieraudzīja un iemīlēja to par viņa izveidoto spilgtu, krāsām bagātu, patiesīgu un drosmīgi traktēto tēlu. Kuročkins ir komisks personažs. Taču cik daudz tajā ir dzīves patiesības, cik daudz izteiksmīgu iezīmju šajā «cēlma pirmajā puisī» un cik pareizu šā rakstura attīstību devis dramaturgs savā lugā! Kuročkins-Cubarovs sākumā nostājas mūsu priekšā kā sevī iemīlējis, paseklis cilvēks. Viņš ir vieglprātīgs ne tikai jūtās, bet arī darbos — pavasara sejas laikā nodara nopietnu jaunumu kolchozā. Skatītājs no visas

sirds sarūgtināts par tā kļūdām, viņu savijpo Kuročkina neveiksmes. Šis tēls skatītājam ir simpatisks ne tikvien tāpēc, ka Kuročkins ir dziesminieks, jokdaris un labākais dejojājs. Skatītājs tic, ka Kuročkins ir labs cilvēks, ka tam jālabojas un tas labostes. Tāpēc Kuročkina «atdzimšana» nav nekā pārspīlēta. Viņa izaugsme, viņa attīstību noteikusi visa dzīves norise, kolektīva iedarbība. L. Cubarovs ar savu sniegumu šajā lomā apliecina, ka viņam ir ļoti spilgtas komedijas aktiera dotības. Viņa tēlojums izteiksmes ārējo līdzekļu ziņā apvaldīts, bet bagātā iekšējā krāsām.

Patiesīgu dzīves materiālu dramaturgs devis arī kolchoza brigadierai Mukosejeva lomas tēlotājam (aktieris G. Timofejevs). Mukosejevs ir gudrs kolchoznieku vadītājs, kas mīl zemi, darbu, laudis. Viņš ir kolchozā ļoti noderīgs un vajadzīgs cilvēks, kas kļuvis kolchozniekiem par pirmo padomdevēju visos jautājumos, par labāko skolotāju kolchoza darbā. G. Timofejevs ļoti pareizi atklāj Mukosejeva rakstura iezīmes un liks skatītājam iemīļot šo vienkāršo padomju cilvēku.

Partorgs Muravjovs ir jauns, jautrs cilvēks. Viņš prot pajokoties, pasmieties un pat mazdrusciņ paausoties. Viņa mīlestība ir tik aizkustinoša! Taču Muravjovs ne jau gadījuma pēc ievēlēts partijas organizācijas sekretāra amatā. Viņš ir vērigs, drosmīgs agronoms, kas meklē jaunus ceļus, īsts novators, telcams organizators ar lielu autoritāti. Jaunais aktieris S. Karpaps, kam uzticēta Muravjova loma, visumā tēlu izveidojis pareizi. Viņš izvalrās no didaktiskuma, pozām, viņa valoda ir nesamākslota, sirsnīga, rīcība pilnīgi pamatota, tai ir iekšējs attaisnojums. Un tomēr rodas iespaids, ka S. Karpaps vēl nav pilnīgi izmantojis visas savas potenciālās iespējas: viņa radītais tēls vēl nav sasniedzis nepieciešamo pilnskanību, vēl nav pietiekami nozīmīgs, kaut gan aktierim ir visi priekšnoteikumi, lai panāktu to. Cenšoties padarīt tēlu dzīvu, patiesīgu, aktierim dažkārt aiz viņa varoņa izturēšanās detaļām zūd dziļā doma, tēla iekšējā patiesība.

Izrādē ir daudz veiksmīgu aktieru sniegumu. Labs ir B. Dzeruks Maksima Orlova lomā. Skiet, ka tas ir viens no labākajiem šā aktiera radītajiem tēliem, kurā rakstura iezīmes parādītas interesantās un pareizās krāsās.

Atzīnību pelna aktrises A. Isajevas tēlojums Gajas lomā. Gaja ir Muravjova iecerētā. Grūti iedomāties, ka šis

gudrais, lielā vērienā cilvēks varētu iemīlēties smējējā un stridniecē meitenē, kural nav nekā cita ievēlības cēlīga. Acīm redzot Gajai piemīt kaut kāds spēks un gara skaistums, kas savaldzinājis partorgu. So līniju tēlā A. Isajeva vēl nav atklājusi.

Pilnskanības un liksmes ieskaņu izrādē nes L. Frazē, kas tēlo Lūbas lomu. Aktrise telcami dejo un dzied, labi, ar humoru veldo varones tēlu.

Paliek atmiņā nelielajā Miškas lomā aktieris V. Bogolubovs. Pareizi izveidoti Vasiļisas Stepanovas (aktrise V. Vajevska), Pirogova (aktieris B. Tichovs), Pochjebkinas (aktrise A. Pelše) tēli.

Ikvienā uzvedumā ļoti liela nozīme ir mēra sajūtai. Dažkārt režisors vai aktieri, pat «mazdrusciņ» pārkāpjot pāri patiesības ietvariem, pazuudē visu labo, ko viņi bija ieguvuši ilgā darbā, atraduši sīros pilnīgos. Sevišķi svarīgi ir saglabāt mēra sajūtu, patiesības izjūtu komedijā, kur aktieris visviegļāk var «pārsāļit». Tāpat svarīgi ir atrast komedijai nepieciešamo ritmu, kas atbilstu lugā attēlotās dzīves ritmam. Izrādes tempus var sasteidzināt — tad skatītājam daudz kas zudīs, paliks nepamanīts. Bet var tos arī palēnināt — tad zudīs darbības vieglums un valdzinājums.

Lūk, šis mēra sajūtas režisoram G. Revo ļāgiem pietrūcis. Luga vairākas ainas lieki vīktas garumā (pārāk izstiepts ir izrādes sākums, tāpat precību aina). Dejas un dziesmas, protams, palīdz atklāt izrādes ideju, radīt nepieciešamo atmosferu. Bet, ja šie elementi kļūst par pašmērķi, tad tie ir lieki. Tā par nevajadzīgiem izskatīnājumiem pārvērsas dejas trešajā ainā.

Uzveduma vispārējai noskaņai atbilstošas dekorācijas darinājis skatuves gleznotājs M. Aboliņš. Sevišķi labi viņam izdevušās ainavas. Skatītāja acu priekšā mīļas četri gadalaiki Padomju Savienības ziemeļlapgalā. Dekorators pratis dieziski notēlot plašos kolchozu tīrumus un bezgalīgos mežus, radīt izrādē ziemeļu dabas koloritu. Vajāk M. Aboliņam izdevies pirmās ainas skatuviskals ietērps — Stepanovu māja. Te dekorācijas nepalīdz atklāties varoņu iekšējās pasaules iezīmēm. Tās izveidotas zināmā mērā vispārējā, atnauti no ainas darbības.

Lugas «Līgava ar pūru» uzvedums Latvijas PSR Valsts krievu dramatisks teātri liecina, ka tā darba saimei ir visi priekšnoteikumi, visas iespējas radīt interesantas, aizraujošas izrādes, kas kļūtu ne tikai par atsevišķu aktieru veiksmēm, bet jautu runāt arī par ansambļa snieguma uzlabošanu visumā.

Vēstule no Kachovkas

2. LIELISKI CILVĒKI

Vēl reizi ar Ivanu Rudenko mēs sastapāmies pēc dažām dienām. Viņa brigāde cēla jaunu skolas ēku karā nopostītās vietā. Uzdevums bija steidzams un nozīmīgs, bet laika — pavisam maz. Komunisti Ivans Rudenko saprata ļoti labi, cik svarīgs ir viņam uzticētais darbs. Pusdienas pārtraukuma viņš nolēma parunāt par to ar saviem ļaudīm.

— Lūk, ko, puisi, — viņš sāka. — Kā redzat, te rēgojas vienīgi sienu paliekas, materiāli vēl nav pievesti. Viss jāorganizē pašiem.

Kāds, pārtraukdams runātāju, nedroši ieminējās:

— Nezin, vai mēs tiksīm galā. Būs pagrūti...

— Tu saki, būs grūti... Bet neesam šurp nākuši taču viegluma pēc...

Brigadieris runāja dedzīgi, pārliecinoši, un visiem bija skaidrs: kopā ar tādu cilvēku kā Rudenko var kalnus gāzt...

Un, patiešām, brigāde, ko vada Ivans Rudenko, ir viena no labākajām celtniecībā: tā pirmā leradās Dņepras krastos un uzbūvēja brīnšķīgu namiņu Kachovkas HES celtniekam. Brigādē ceļ ātri, pamatīgi, izturīgi. Divas normas maiņā! Tāds ir jaunatnācējs darba patoss!

Ivans Rudenko ir cilvēks ar lielu gribas spēku. Viņu pazīst visā celtniecībā. Lūk, viņš stāv savu biedru priekšā — stāts, plicīgs vīrs. Pelēko acu skatiens ir tāls un atklāts, deniņus skārusi sarma. Celtniecībā mīl šo cilvēku. Viņš ir nenogurstošs darba rūķis, kas vienmēr tiecas tikai uz priekšu, spējīgs organizators. Ne jau velti viņu

ievelēja par iecirkņa partorgu komunistu dižceltni!

Ivana Rudenko mūžs bagāts daudzām ievēlības cienīgiem notikumiem. Divpadsmit gadus viņš bijis par ūdenslīdzēju Klusā okeana flotē. Bet ūdenslīdzēja profesija prasīja lielu virišķību, veiklību, bezbailību. Ivans Rudenko, starp citu, atceras gadījumu, kad viņam kādreiz jūras dibenā nācās doties cīņā ar divus metrus lielu astoņkāji. Viņš uzvarēja to.

Rudenko rūpīgi glabā laikraksta «Tichookeanskaja zvezda» izgriezumu, kurā stāstīts par šo notikumu.

Demobilizējies no flotes, Rudenko leradās Staļina vārdā nosauktajā kolchozā Chersonas apgabala Mjačkovas rajonā. Tur viņš vadīja vienu no kokvilnas audzētāju brigādēm un isā laikā sasniedza augstas ražas.

— Ir gan labi kolchozā! Pietiek itin visa, visur valda pārticība, — atceras Rudenko. — Tikai viens ir slikti: pamaz ūdens. Sausuma piemeklētos gadus gadījās, ka zeme tveicē tā saplaisāja, ka sāpīgi bija pat skatīties... Bet drīz vien mēs galīgi uzveiksīm šo ļaunumu. Lūk, varenie Dņepras ūdeņi padarīs mūsu apvidu vēl laimīgāku, vēl krāsnāku. Tāpēc mēs esam leradušies šeit...

Pilsētas centrālajā ielā novietota Kachovkas hidromezgļa milzu schema. Sarkanās līnijas tajā apzīmē nākamās kanālus. Bet pašā centrā ir Kachovkas HES.

Blakus schematic, aiz ceļa, plešas viens no būvlaukiem. Abās tā malās novietoti celtni. Pāri būvlaukumam nemitīgi atskan automašīnu motoru rū-

kopa, dzelzs šķindona. Un ja paskatās no malas, celtni atgādina tēraudā aleju — tik daudz to šeit. Gandrīz vai vienā līmenī ar tiem paceļas būvējamo namu korpusi. Gan dienu, gan nakti būvvietai verd rosīgs darbs. Celtniecības varenā simfonija sadzirdama tālā apkārtnē.

Mēs dodamies augšā pa Padomju nama sastatņu dēļu kāpnēm. Šis nams jau ir gandrīz pilnīgi gatavs. Celtnieki steidz pabeigt pēdējos ārējās apdares darbus. Tos veic kopā ar visu savu brigādi slavenā stachanoviete Marusja Parchomenko. Kas gan celtniecībā nezina šis tālu izdaudzīnātās jaunavas vārdu!

Uzreiz kļūst skaidrs, kura te ir Parchomenko. Mēs viņu pazīstām ne jau tāpēc, ka esam lasījuši par viņu un redzējuši tās gimitni laikrakstā. Mūs pārsteidz viņa kaut kas pavisam cits — augstā meistariība, lielā ledvesma, ar kādu viņa strādā. Brigadieres kustības bez jebkādam pūlēm var saskatīt augstas klases meistara iezīmes.

Viņas mācekļi — Dusja Kovaļova — stāv turpat līdzās un ar sevišķu zipkāribu novēro savas brigadieres darbu.

— Cik labi tas tev izdodas, Marusja, — sāka mācekļi.

— Nebēdājies, Duseņka, arī man sākamā nemaz neveicās, — atbild Parchomenko. — Lūk, raugies...

Un Marusja atkal un atkal no jauna neatlaidīgi un pacietīgi atklāj jaunajai māceklei savas meistariības «noslēpumus», rāda, kā un kas jādara.

Kur apbrīnījāmies ātri celtniecībā aug ļaudis! Lūk, kaut vai Parchomenko. Viņa pavisam nesen leradās tā no Za-

porožjes. Atnāca un paziņoja kadru daļā:

— Gribu strādāt šeit, celtniecībā. Esmu apmetēja. Sūtiet mani uz visgrūtāko iecirkni!

— Cik ilgi jūs esat strādājuši šajā specialitātē?

— Drīzī būs divi gadi.

— Tad jau jūs esat īsti piemēroti...

Patiešām, viņu nosūtīja uz visgrūtāko iecirkni — sagrautās MTS ēkas atjaunošanā. Tur viņa ātri iepazīnās ar apstākļiem un, sākot jau ar pirmajām dienām, guva lieliskus rezultātus. Parchomenko strādāja nenogurstoši, ar komjaunietes dedzību. Izslavēti meistari teica par viņu:

— Sai meitenē! Ir zelta rokas!

Drīzumā Parchomenko izvirzīja par brigadierī. Marusjai pavērsās plašas iespējas parādīt savus spēkus un spējas. Un viņa attaisnoja celtniecības vadītāju uzticību: brigāde kļuva par vienu no labākajām.

Un, lūk, Marusju kā stachanovieti ievēlēja par delegāti elektrostacijas strādnieku arodbiedrības piektajā kongresā. Priecīga un satraukta viņa devās uz Maskavu. Viņa brauca uz padomju zemes galvaspilsētu kā jaunās komunisma dižceltnes celtnieku kolektīva pārstāve. Tur, kongresā, viņu vienprātīgi ievēlēja par arodbiedrības Centrālās Komitejas locekli.

Nespēju izteikt dziļo prieku, — viņa sacīja, atrazdamās kongresa tribīnē, — kādu izjūtu es, vienkārsa padomju meitene, kural velīts tāds pagodinājums un uzmanība. Zinu, ka ir liela laime strādāt mūsu zemē. Un es strādāšu vēl labāk mūsu mīļotās Tēvijas labklājībai!

Kongresa darba pārtraukumos Marusja Parchomenko apskatīja Maskavu. Maskava! Cik bezgala dārga tā ir ikvienam padomju cilvēkam! Un — it īpaši viņai, kas pirmo reizi leradusies šajā pilsētā.

Vakara stundā, lēnām iedama pāri Sarkanajam laukumam, viņa nespēja atraut savu skatītnu no spoži apgaismotajiem Kremļa pils logiem.

«Tur dzīvo un strādā mūsu vadoņi», — domāja jaunava.

Viņas sirds sāka pukstēt spēcīgāk. Tas taču bija viņš, mūsu mīļotais tēvs un draugs, kas nosprauda padomju tautai plānu cīņai par skaistu nākotni, par komunismu! Un kopā ar visu padomju tautu šo vadoņa ģenālo norādījumu piepildīšanā piedalīs arī viņa, vienkāršā meitene no Kachovkas...

No Maskavas slavenā brigadiere Marusja Parchomenko aizveda daudz jaunu atziņu un domu. Pēc pārbrūkšanas Kachovkā viņa sēdēja uzācinājumu no Kuibisevas HES celtniecības slavenās apmetējas Klaudivas Jemeljanovas sacensties ar viņu darbā. So socialistiskās sacensības uzaicinājumu Marusja pieņēma ar prieku un lepnumu. Viņa bija lasījusi centrālajos laikrakstos, ka Klaudiva Jemeljanova ir viena no labākajām stachanovietēm Kuibisevas HES celtnieku vidū. Sacensība ar to palīdzēs celt vēl augstākā līmenī darba ražīgumu.

Grūti nosaukt visus dižceltnes darba varoņu vārdus. To skaitā jūs sastapsit gan slaveno mūrnieku brigadierī, demobilizēto Padomju Armijas virsnieku komunistu Pēteri Kovaļovu, gan elektromontažas darbu meistaru Ivanu Novikovu, gan celtni vadītāju Sūru (visi viņi šeit sauc vienīgi vārdā). Viņa tik ļoti apguvusi portālā celtni vadīšanu, tik ātri izkrauj kugus, ka tie dodas braucienā pēc jauniem materiāliem teverojami ātrāk par termiņu, kas paredzēts grafikā. Un šodienas Kachovkā ir bagāta ar tādiem cilvēkiem kā viņa. Te visi domā par vienu un dara vienu: cel gaisū nākotni. Un šī nākotne nav valrs aiz kānietim, tā jau skaidri iezīmējusies celtnieku raksturos un rīcībā.

T. Agapovs

KAROGS

1952. gada 4. numurs

Lielu un pelnīgu ievērošanu lasītājos izraisa jaunais žurnāls «Karogs» numurs. Tam ir vairāki iemesli. Vispirms jau apjoma palielināšana, leguvis vēl dienas iespiedloksnes, «Karogs» patiešām arī ārēji sāk pa istam iedzināties «blezajam žurnālam». Bet jo sevišķi patīkami ir atzīmēt, ka redakcija prastu likt lietā apjoma palielināšanu, panākot noteiktu pozitīvu pavērsienu arī saturā ziņā.

Viskuplāk «Karoga» 4. numurā pārstāvēta proza. Bez Zana Grivās plašā romana «Dzīvības ceļš» turpinājuma jaunajā «Karoga» numurā lasām Juchana Šmūla pirmo lielāko prozas darbu «Vēstules no Nēlādēto ciema».

Lielu paldies žurnāla redakcija pelnījusi par šā darba publicēšanu. Līdz šim literatūras draugi Padomju Latvijā bija gandrīz vai pilnībā nežinā, kas šai svarīgajā ideoloģiskā darba jomā notiek brālīgajās republikās. Reti, pārāk reti lasītājam tika sagādāta iespēja iepazīties ar zīmīgākajām parādībām kaut vai tepat kaimiņu literatūrā un ar viņu ievērojamākajiem rakstītā vārda meistariem. Nav divu domu, ka par šim lietām sabiedrībā valdījusi un valda liela interese. «Karoga» redakcija to pareizi sapratusi. Atliek vēlēt sekmes šī pasākuma izkopšanā, lai mēs varētu iepazīties ar brālīgo padomju tautu rakstnieku labākajiem darbiem. Lai «Karoga» redakcija, kas pareizi ielūkojusies kaimiņu īgaunū zemē, saredzētu arī ievērojamākās parādības Urālā, Aizkaukazijā, Vidusāzijā un citur.

Daudz vājāk, kā apjoma, tā arī kvalitātes ziņā, pārstāvēta dzeja. «Karoga» redakcijai jau vairākkārt aizrādīts, ka tā pa laikam publicē negatīvus, bālus dzejas darbus. 4. žurnāla burtnīcā ievietotajām V. Luksa, M. Kempes, B. Sauliņa un A. Baloza vārsimā, pēc mūsu domām, piemīt kaite, kas draud pieņemt hronisku raksturu. Tā ir nekonkrētība, dzīves materiāla, fakti un notikumu trūkums, kas neizbēgami noved pie fražainības, kaut arī gluda, bet tomēr tukša skanīguma. «Karoga» redakcijai jābūt daudz stingrākai prasībai pret autoriem. Jāceļ augstāka līmenī darbs ar autoriem! Šī prasība ir vietā, runājot arī par žurnāla jaunāko burtnīcu.

Kritikas un publicistikas nodaļā lielu uzmanību pelna Kārļa Ozoliņa plašais raksts par Viļa Lāča romanu «Uz jauno krastu». Kaut arī šis darbs jau labu laiku ir sabiedrības uzmanības centrā, par to jau daudz rakstīts un vēl vairāk runāts, erudītais apceres autors prātīgi pateikt daudz svarīgu, vērtīgu domu. Tās pārliecinoši argumentē, Kārļa Ozoliņš sagrauj maldīgos uzskatus literāru darbu vērtēšanā, kas vēl pavisam nesen tika atklāti izteikti un aizstāvēti. Kas attiecas uz viņa raksta pēdējo nodaļījumu «Par V. Lāča jaunā romāna māksliniecisko vērtību», tad arī centrālajā presē izteiktās domas, kas ne visos punktos saskan ar K. Ozoliņa atzinumiem. Tomēr arī šie atzinumi ir katrā ziņā vērtīgi, un ikvienā lasītājā tie izraisa daudz domu un pārdomu.

K. Ozoliņa plašais raksts bez šaubām ir viena no ievērojamākajām pēdējā laika parādībām atpazīstamajā latviešu padomju kritikas laukā. Šīs apceres

ietekme būs jūtama arī citos literatūras žanros un nozarēs.

Atzinīgi jānovērtē arī tas fakts, ka, sevišķi pēdējā laikā, «Karoga» slejās ar plašākiem sacerējumiem uzstājas jauni autori. Sīni gadījumā vispirms jāmin J. Fride un J. Pujāts. Viņu darbi («A. Hercens» — lielais krievu revolucionārais demokrāts un rakstnieks) un «Leonardo da Vinči») liecina, ka mūsu priekšā ir krietni specialisti un nobrieduši publicisti.

Atzinīgi vērtējams arī Jēkaba Mediņa raksts «Latviešu tautas dziesmu jaunrade».

Lasītājs ar interesi ķeras pie J. Zīgura raksta «Igaunu literatūra šodien». Jāatzīmē, ka šoreiz tas izrādās viens no nedaudzajiem materiāliem, kuru izlasījuši jūtamies vilušies. Īss, konceptīvs rakstnieku un viņu darbu uzskaitījums gan vēl nekā nedod. Uzvardi un grāmatu nosaukumi pa lielākajai daļai mums jau zināmi arī bez šī raksta. Tāds temats prasa zināmus slēdziņus, atzinumus, vērtējumus, ko J. Zīgurs nav devis. Tādēļ jāsaaka vajadzīgais un aktuālais temats ne tuvu nav izsmelts.

Nodaļā «Kulturas un mākslas dzīve» ievietotas 2 recenzijas: J. Niedres par V. Bērces jauno romanu «Rītdiena sākusies šodien» un E. Dambura — «Nikolajs Gogolis latviešu valodā». Jaunums ir īsi vērtējumi par Gogoļa dienām veltītajām izrādēm mūsu republikas teātros un hronika par tādiem jaunajumiem kā jauno mākslinieku radošā darba skate, bērnu grāmatu nedēļa Padomju Latvijā. Vēl gan liekas, ka žurnāla redakcija nav nostabilizējusi šo formu, kādā šis nodaļas realizējams, bet kā iesākums arī šie pirmie materiāli vērtējami caur acīm atzinīgi. Varētu varbūt tikai vēlēt, lai šai nodaļai regulāri parādītos raksti par svarīgākajiem notikumiem zinātnes laukā mūsu republikā. Šī kultūras dzīves nozare, spriežot pēc tā, kas parādās presē, atstāta pabērna lomā, Maskavas un Leningradas blezo žurnālu darbība zinātnes sasniegumu popularizēšanā lai ir labs paraugs arī mūsu «Karogam».

Vērojot, kādus paraugus vēl «Karogs» varētu smelties no centrālajiem žurnāliem, tā redakcijai par šo, tāpat kā par daudzām citiem numuriem izsakāma nopietna kritiska piezīme. Lai lasām ko lasdami — vai tas būtu «Novij mir», vai «Znamaja», vai «Oktjabr», vai arī «Zvezda», redzam, ka tajos aizvien ir sava, un pie tam ne jau pati mazākā, vieta ierādīta materiāliem par konkrētām mūsu dzīves parādībām, konkrētiem cilvēkiem, faktiem, notikumiem. «Karogs» taču arī ir sabiedriski politisks žurnāls. Mums ir pilnas tiesības vaicāt: kādēļ tā slejās tik reta parādība ir apraksts, publicistika? Pašlaik ir tā, ka pēc «Karoga» arī ilgākā laika spriedī nekādi nevar gūt priekšstatu pat par vissvarīgākajiem notikumiem republikas dzīvē — mūsu rūpnīcās, kolchozu laukos, pētniecības iestādēs. Tas ir liels trūkums. Tādēļ pie «Karoga» redakcijas jāgrūžas ar noteiktu prasību: dodiet mums aprakstus, labu publicistiku par visaktualākajiem dienas notikumiem!

«Karogs» kļuvis blezāks, saturā krāsnāks un pilnvērtīgāks. Mūsu vēlēšanās — lai šī augšupejošā līnija būtu manāma nepārtraukti un katrā numurā.

Koncerti mākslas darbinieku namā

Mākslas darbinieku namā pēdējā laikā notikuši vairāki koncerti, kas iepazīstināja klausītājus ar latviešu padomju mākslinieku — izpildītāju jaunās paaudzes sasniegumiem. Koncerti liecināja par vairāku jauno mākslinieku izcilēm panākumiem. Dažu izpildītāju sniegumu vēl gan neraksturo pilnīga muzikālā gatavība, bet visu jauno muziku darbībā raksturīga grība papildināt zināšanas, veidot arvien tālāk savu profesionālo māku.

Cikla «Jaunie mākslinieki Mākslas darbinieku namā» turpinājumā dzirdējām LPSR Radiokomitejas sīgu kvarteta koncertu. Viņi kvarteta dalībnieki — Indulis Dālmāns, Gastons Brachmanis, Bernhards Tilpiņš un Ernests Bertovskis — ir gados jauni muzikāli, LPSR Valsts konservatorijas absolventi. Lai gan darbs kvartetā un simfoniskajā orķestrī prasa daudz laika un enerģijas, katrs no viņiem strādā pie savas spēles meistariem un muzikālās izglītības tālākas papildināšanas. Visi kvarteta dalībnieki uzstājas arī kā solisti daudzās radio-pārraidēs un atklātos simfoniskos koncertos. Sevišķi aktīvi koncertē Brachmanis un Bertovskis. Cellists Bertovskis kā jauns, daudzsolis virtuozs pazīstams ne tikai mūsu republikā, bet vairākus koncertus sniedzis arī ārpus Padomju Latvijas robežām.

Savā koncertā ansamblis savu telti cēmo spēles prasmī apliecināja Bethovena, Čaikovska un Vitola kvartetu atskaņojumā.

Liela un svarīga loma jauno vokālistu muzikālajā audzināšanā ir Mākslas darbinieku nama vokālajam ansamblim. Tā sastāvs komplektējas no profesionāliem muzikāliem — Radiokomitejas, Operas un baleta teātra, Filharmonijas un Muzikālās komedijas teātra jaunajiem dziedotiem. Ansambļa darbības mērķis — palīdzēt jaunajiem dziedātājiem tālāk attīstīt gan vokālo, gan arī skatuvisko meistarību (uzvedumu sagatavota Rachmaninova vienģellena opera «Aļeks»). Vokālā ansambļa vadītājs LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks E. Miķelsons neilgā laikā sasniedzis labus rezultātus. Pirms dažām dienām notika ansambļa atskaņtais koncerts. Daudzo jauno solistu vidū uzmanību saistīja izkoptās vīriešu balsis. Ansambļa dalībnieku vidū ir vairāki labi tenori (P. Kalniņš, A. Elksnītis, A. Puķe) un spēcīgas zemas vīriešu balsis (E. Zveja, I. Šēnfelds, V. Dzenis, J. Určs). Vislabāko iespaidu koncertā atstāja Muzikālās komedijas teātra solista E. Zvejas plašā, patīkami tembrētā balss, labā dikcija un brīvais, dabīgais priekšnesums. Koncerta dalībnieces — soprāni V. Freiberga, I. Kalnakārkle, mecosoprāni S. Kokane un I. Donava parādīja atzīstamu vokālo gatavību.

Dziedoņus droši atbalstīja koncertmeistars Mirjama Hazane un Tijs Goba.

Biruta Bergmane

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

Maksims Gorkijs. Raksti I. 312 lpp. Maksā 11 rubļi 35 kap.
E. Birznieks-Upītis. Mūsu laicēns. Ilustrējis O. Ābelīte. 44 lpp. Maksā 75 kap.

Zanis Grīva. Viņpus Pirenejiem. (Krievu valodā.) 256 lpp. Maksā 6 rubļi.
J. A. Puškins. Mīstera Hīga portrets. Tulkojis D. Avotiņa. 24 lpp. Maksā 55 kap.

Semjons Babajevskis. Galsma pār zemi. Romans. Otrā grāmata. Tulkojis A. Ozola-Sakse. Mākslinieki O. Ābols un V. Ivanovs. 248 lpp. Maksā 4 rubļi 75 kap.

Hariete Bičere-Stova. Krusttēva Toma būda. Tulkojis A. Mežsēts. Vāku un ilustrācijas zīmējis A. Rītovs. 384 lpp. Maksā 7 rubļi 40 kap.

Uzņēmumā pa kreisi skats no F. Jaurina baleta «Ali-Batirs» inscenējuma LPSR Valsts operas un baleta teātri. Priekšplānā Staļina premijas laureate A. Priede.

Uzņēmumā pa labi — skats no A. Kuzņecova lūgas «Paceltās buras» inscenējuma Jelgavas teātri. Attēlā: K. Skangels (Novodzeržkins), H. Velze (Sungurovs), A. Kalējs (Zibcevs) un A. Jansone (Zibceva).

L. Freimaņa un V. Lavrentjeva uzp.

KAUDIĻJO VARAS ĒNĀ

Italiešu avīze «Paeze Sera» publicējusi no frankistu Spānijas pārbrāukšanu franču režisora Rodolfo de Pastoribā rakstu, kurā pastāstīts par spāņu kinematogrāfijas pašreizējo stāvokli. Franču režisoram paša rūgtā pieredze devusi iespēju iepazīties gan ar Madridē valdošo policejiski klerikālo kundzību, gan ar apstākļiem, kādos nozēlojami veģetē spāņu kino rūpniecība.

Pastoribū bija ataicinājusi Spānijā kāda spāņu kinofirma, kas uzlēcēja viņam inscenēt filmu par spāņu lielo mākslinieku Goluju. Taču Pastoribā uzrakstīto filmas scenariju tūdaļ pat aizina par nederīgu divas cenzuras — reliģiskā un politiskā, — kas frankistu Spānijā izskata visus kinoscenarijus. Reliģiskajai cenzurai nepatika tas, ka filmā parādīs Goljas piedzīvojumus vienā no Romas klosteriem, kaut gan scenarija autors bija izraudzījies patiesus faktus no mākslinieka dzīves tajā laikā posmā, kad tas uzturējies Romā. Politiskā cenzura hercoga d'Albas iekļaušanās dēļ, kuram frankistu Spānijā ir liela ietekme, oficiāli aizliedza filmā pieminēt Goljas mīlestību uz hercogieni d'Albu. Pastoribā, nevēlējies sagrozīt spāņu mākslinieka biogrāfiju un pārtaisīt to frankistiem vēlamā veidā, atsacījās no Goljam veltītās filmas inscenēšanas un uzskatīja par labāku uzņemt «neitrālu» filmu — tā Spānijā sauc tukšās, «izklaidēšanas» kinofilmās, ko laiž klajā tīri komerciālos nolūkos.

Filmēšanai nepārtraukti sekoja speciāls falangistu inspektors. Tas nāca studijā un bāza savu degunu visos kaktos.

Strādājot pie filmas, Pastoribā guva iespēju iepazīties, kādos nepanesami grūtos apstākļos dzīvo viss kinofabrikas tehniskais personāls: strādnieki, mašīnist, mehaniki, montieri, cik dzīli viņi nīst režīmu, ko nodibinājuši frankisti. «Viņu darba alga, — rakstā Pastoribā, — ir tik zema, ka dienas vidū pusdienās viņi spiesti apmierināties ar sausu maizi. Līdzdalība filmā statista lomā ir privilēģija, ko izpelnās vienīgi tie, kas bauda frankistu labvēlību. Uz visstingrāko aizliegts filmā piedalīties personām, kas nav iestājušās frankistu arodorganizācijās...»

Kaimiņu studijā, stāsta Pastoribā, filmēja apmelojumu filmu, kurai vajadzēja kalpot pretpadomju un pretkomunistiskās propagandas mērķiem. Šīs filmas uzņemšanu finansēja baznīcas vīri. Aktieri, kas filmā tēloja «sar-

kano» lomas, parādījās visneticamākajos tērpos, nogrimēti vismežonīgākajā veidā. So lomu tēlošanai bija sameklēti ļaudis ar visatbaidošāko izskatu. «Ar šāda veida filmu palīdzību, — izsaucas franču režisors, — Spānijas kinematogrāfija jau apbedījusi sevi pati savām rokām!»

Runājot par dzīvo krīzi, ko pārdzīvo Spānijas kino, Pastoribā pakāvejas pie zīmīgā likteņa, kāds piemēklējis režisora Eredia nesen inscenēto filmu «Dons Zuans», kuru izsludināja par spāņu kinematogrāfijas labāko darbu 1951. gadā. Filmas pirmizrādē savas marokaņu gvardes pavadībā ieradās pats «kaudiļjo». Pirms filmas demonstrēšanas Spānijas kinematogrāfijas vadītāji savās runās paziņoja, ka «Dons Zuans», kas izvirzot Spāniju pasaules kinematogrāfijas pirmajās rindās, visur izpelnīšoties premijas un visos starptautiskajos festivālos iegūšot visaugstāko novērtējumu.

Taču šī vāja, neizdevusies filma izraisīja spāņu skatītājos vienīgi zobgalīgus smiekļus. Kas attiecas uz filmas «Dons Zuans» panākumiem ārēmes, tad pat pērnā gada Venēcijas kinofestivāla žūrija, kurā ietilpa frankistu draugi no Holivudas un Vatikāna, filmas demonstrēšanas laikā nevarēja noturēties, skaļi nesmejušies. Nesenais mēģinājums parādīt šo nozēlojamo ražojumu Romā ar nosaukumu «Seviljas zobens», beidzās ar galīgu neveiksmi: Romas iedzīvotāji boikotēja frankistu filmu, un tai nācās visā drīzumā pazust no ekrāna.

Katoļu baznīca Spānijā, novērtējot filmas pēc divdesmit ballu sistēmas, sadala tās cetrās kategorijās: no vienas līdz piecām ballēm iegūt filmas, ko uzskata par antireliģiskām; cilvēks, kas iet noskatīties tās, riskē, ka nokļūs šķīstītavā vai pat tieši ellē; no piecām līdz desmit ballēm saņem filmas, ko drīkst noskatīties vienīgi ar biktstēva atļauju; novērtējumu no desmit līdz piecpadsmit ballēm dod «neitrālajām» filmām, par kurām jau bija runa augstāk, un visbeidzot no piecpadsmit līdz divdesmit ballēm iegūt filmas, ko ieteic noskatīties visiem ticīgajiem. Tie, kas izvēlās noskatīties šīs filmas, iedzīvojas nopietnās nepatīkšanās.

Spānijas kinematogrāfijas marasmā nāk par labu Franko labvēlīem un gādniekiem viņpus okeāna, kas aizvien lielākos apmēros pārplūda Spāniju ar Holivudas nekam nederīgo produkciju.

ŠONEDĒL

Sodien Konservatorijas zālē Bramsa darbiem veltīts kamermuzikas vakars. Piedalās LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns, L. Rubene un E. Bertovskis. Sākums plkst. 17.

30. aprīlī Konservatorijas zālē LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka prof. N. Dauges klavieru klases audzēkņu vakars. Programā Bethovena darbi. Sākums plkst. 20.

28. aprīlī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā 1. Maija svētkiem veltīts sarīkojums. J. Plauža referāts. Koncerts. Sākums plkst. 19.

29. aprīlī Latvijas Padomju rakstnie-

ku savienībā jauno tulkotāju sanāksme. Sākums plkst. 18.

30. aprīlī Muzikālās komedijas teātri LPSR Valsts filharmonijas tautas muzikas un deju ansambļa koncerts. Mākslinieciskais vadītājs G. Ordeļovskis. Sākums plkst. 20.

3. maijā «Cīņas» zālē Bolševistiskās preses un Radio dienām veltīts pārrunu vakars. Referēs «Cīņas» redaktors P. Pizāns un Radiokomitejas priekšsēdētājs I. Lēmanis. Radiokomitejas mākslinieku atklātais koncerts. Sākums plkst. 19.

3. maijā Akademiskajā drammas teātri Firso de Molinas komedijas «Dons Hils Zaļbiksis» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

3. maijā Filharmonijas koncertzālē Vissavienības un starptautiskā pianistu konkursa laureata prof. Jakova Zaka klavieru vakars. Sākums plkst. 20.30.

